

YERLİ HALKA AİT BİR GRUP KÜLTEPE TABLETİ**Murat ÇAYIR - İrfan ALBAYRAK*****Makale Bilgisi**

Başvuru: 24 Nisan 2018

Kabul: 23 Mayıs 2018

Article Info

Received: April 24, 2018

Accepted: May 23, 2018

Öz

Kültepe tabletleri arasında Anadolu'nun yerli halkına ait çok az sayıda belge bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu yerlilerin kendi aralarındaki borç-alacak işleriyle ilgilidir. Son yıllarda sayıları artan I-b katı tabletleri sayesinde, yerlilerle ilgili karanlıkta kalan birçok husus aydınlatılmaya başlanmıştır. Yerlilerle ilgili yapılan her çalışmayla bu yöndeki bilgiler giderek artmaktadır. Bu çalışmada 1950 (Kt. c/k) yılı Kültepe kazılarında bulunmuş, yerli tüccarlara ait, çoğunluğu borç senetlerinden oluşan 10 belgenin tanıtımını yapacağız.

Anahtar Kelimeler: Kültepe-Kaniş, Kültepe Tabletleri, Kültepe Arşivleri, Eski Asurca, Anadolu Tüccarlar

* Bu makale 2007-2010 yılları arasında TÜBİTAK tarafından desteklenen 107K035 numaralı, "1950 Yılında Bulunan Kültepe Tabletlerinin İncelenerek Yayınlanması ve Bilgisayar Ortamına Aktarılması" başlıklı proje kapsamında okunan bir grup belgeyi içermektedir.

** Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, mcayir@ankara.edu.tr; ialbayrak@ankara.edu.tr.

Abstract***A Group of Kültepe Tablets Belonged To Local People***

Among the Kültepe tablets there are very few documents belonging to the local people of Anatolia. The vast majority of them are related to debt-claims between the local people themselves. Due to the increasing number of I-b tablets in recent years, many issues unknown about the Anatolian people have been brought to enlighten. With the help of new studies about the local people, the information in this issues is increasing steadily. In this study, we are going to present ten tablets found in 1950 Kültepe excavations, mostly composed of debt notes belonging to Anatolian merchants.

Keywords: *Kültepe-Kaniš, Kültepe Texts, Kültepe Archives, Old Assyrian, Anatolian Merchants.*

Kültepe’de yapılan kazılarda, Akadca’nın Eski Asur lehçesiyle yazılmış 23 binin üzerinde çivi yazılı belge ele geçmiştir. Bunların büyük çoğunluğu Asurlulardan geriye kalanlara nispetle çok daha az sayıda tablet içeren yerli tüccar arşivleri de keşfedilmiştir. Bu arşivlerdeki belgelerin önemli bir kısmı yerlilerin kendi aralarındaki, çoğunlukla gümüş ve tahılın konu edildiği borç senetleridir. Köle satışı, ev satışı ve çeşitli ticarî kayıtlar da arşivlerde rastlanan diğer belgelerdir. Yerli arşivlerinden ele geçen tabletlerin konuları sınırlı olduğundan, Anadolu’nun o devirdeki halklarının siyasî, sosyal ve ekonomik hayatlarına ait bilgiler ne yazık ki azdır.

Kültepe tabletleri arasında Anadolu’lu tüccarlara ait küçük arşivlerden Aşêd’e ait 7 tablet V. Donbaz¹; 1963 (Kt. o/k) yılı buluntularından kadın tüccar Madawada’ya ait 8 tablet, yine aynı yıldan ve bir tanesi Madawada’ya ait, toplam 6 tablet ve Şuppibra’nın oğlu Peruwa arşivine ait 5 tablet İ. Albayrak²; Şarnikan’a ait 5 ve Nini’ye ait 13 tablet M. Çayır tarafından yayınlanmıştır.³ Şimdiye kadar keşfedilen ve Anadolu’lulara ait en büyük arşivi teşkil eden Peruwa ile Şarabunuwa arşivlerine ait tabletler C. Günbattı tarafından Kültepe Tabletleri (KT) serisinin X. cildinde yayınlanmıştır.⁴

¹ Donbaz 1988: 48-63.

² Albayrak 1998: 1-14; Albayrak 2005a: 21-32; Albayrak 2005b: 95-105.

³ Çayır 2004: 45-57; Çayır 2014: 1-26.

⁴ Günbattı 2016.

Çalışmamızda, 1950 (Kt. c/k) kazılarında keşfedilmiş, Anadolu lu şahıslara ait, büyük çoğunluğu borç senedi olan 10 belgeyi tanıtacağız.

1. Kt. c/k 1440

Kadın tüccar Anaya'nın, üç yerli şahıstan alacaklı olduğu 12 *šeql* gümüş ve onun faizi olan 3 çuval arpa ile ilgili, üç şahit önünde düzenlenmiş senettir. Belgede borcun ve faizinin orak tutma zamanına kadar ödeneceği belirtilmiştir.

Öy.	1	12 GÍN KÙ.BABBAR <<i-še-er>>
	2	ù 3 na-ru-uq
	3	ar-ša-tim ši-ba=sú
	4	i-še-er
	5	Kâ-bi ₄ -ta-ah-šu
	6	Pé-ru-wa ù
	7	Î-a-ta-al-kà
	8	A-na-a / tí-šu KÙ.BABBAR
	9	ù-ta-tám
	10	a-na ši-bi ₄ -it
	11	ni-ga-li-im
K.	12	i-du-nu
Ay.	13	KÙ.BABBAR ù GĪG
	14	i-qá-qá-ad
	15	šál-mì-šu-nu ù
	16	ke-ni-šu-nu ra-ki-is
	17	ĪGĪ A-du-du
	18	ĪGĪ A-du-ma-an
	19	ša qá-nu-e
	20	ĪGĪ Šu-ku-na-<ah>-šu

¹⁻⁸⁾ 12 *šeql* gümüşü ve onun faizi (olan) 3 çuval buğdayı Kabitahšu, Peruwa ve Yatalka üzerinden Anaya alacaktır. ⁸⁻¹²⁾ Gümüşü (ve) tahılı orak tutma zamanına kadar verecekler. ¹³⁻¹⁶⁾ Gümüş ve buğday onların sağ ve (mâli bakımdan) güvenilir olanlarının başına bağlanmıştır. ¹⁷⁻²⁰⁾ Şâhit Adudu, şahit kamışçı Aduman, şahit Šukunahšu.

Açıklamalar:

St.5: *Kà-bi-ta-ah-šu*: Kültepe tabletleri arasında, Anadolu kimselere ait bazı belgelerde şahıs isimlerinin farklı yazılışlarına sık sık rastlıyoruz.⁵ Buradaki ismin, Kubitahšu'nun diğer bir yazılışı olduğunu düşünüyoruz. Bu tür yazım hatalarının, yerlilere ait şahıs adlarının Asurlu kâtiplerce zor telaffuz edilmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

St.10-12: Kültepe tabletleri arasında önemli bir grubu oluşturan borç senetlerinde, borcun ödeneceği zamanın tespiti için ziraî tâbirlerin yaygın bir şekilde kullanıldığını görüyoruz. Burada geçen *ana şibit nigallim nadānum* “orak tutma zamanına (kadar) ödemek” tâbiri, arpa ve buğday gibi tahılların⁶ biçilmeye başlandığı dönemi ifade etmek için kullanılmıştır. Bu dönem günümüzde aşağı yukarı Haziran-Temmuz aylarına rastlayan bir tarihe karşılık gelmektedir.⁷

St. 13-16: Kültepe tabletlerinde, malî durumu iyi aile üyelerinin borçtan sorumlu olduklarını belirtmek amacıyla, *ina qaqqad šalmişunu u kēnişunu rakis* “(Borç) onların sağ ve (mâlî bakımdan) güvenilir olanlarının başına bağlanmıştır” şeklindeki kefalet formülünün sıkça kullanıldığını görüyoruz.

Aşağıda değerlendirdiğimiz Kt. c/k 1645 (No. 3)'te bu formüle çocuklarının (*şērişunu*), kadın ve erkek kölelerinin (*wardişunu u amātişunu*) ve tüm ailenin de (*bētişunu*) eklendiğini görüyoruz.

St. 18-19: *ša qá-nu-e*: Bu ifadenin, *qanû* “kamuş” kelimesinden *ša* ile teşkil edilmiş meslek isimlerinden birisi olan “kamuşçısı, kamuşları toplayan ve ticaretini yapan kişi” anlamına geldiğini düşünüyoruz. Bildiğimiz kadarıyla “*ša qanue*” Kültepe metinlerinde buradan başka beş metinde daha yerli şahıslara ait bir unvan olarak geçmiştir.⁸ Ayrıca burada “kamuşçısı” unvanını taşıyan Aduman'ın Kt. o/k tabletlerinde sıkça geçtiğini görüyoruz.⁹

⁵ Örnekler için bkz. Günbattu 2016: 16.

⁶ Kültepe metinlerinde geçen tahıl isimleriyle ilgili bkz. Gökçek-Kuzuoğlu 2003: 378-387; Öz 2014: 11 v.d.

⁷ Bu tâbirler ve geçtikleri bazı metin yerleri için bkz. Bayram 1990: 454-455; Çeçen-Gökçek 2006, s. 218-221; Veenhof-Eidem 2008: 238 vd.; Michel 2011: 103-104.

⁸ Kt. n/k 1933: ⁴).....KİŞİB ⁵) *Tù-nu-ma-an ša qá-nu-e*; Kt. n/k 1787: ⁷) KİŞİB *Wa-al-hi-iš na* ⁸) *ša qá-nu-e*; Kt. n/k 1888: ⁷)..... KİŞİB *Uš-na-ma* ⁸) *ša qá-nu-e*; CCT 3, 48b: ¹⁷) *Ša-ak-ri-ú-ma-an* ¹⁸) *qá-nu-e*; EL 6: ¹⁸) İGİ *E-lá-li-iš-kà* ¹⁹) *ša qá-nu-e*.

⁹ Bkz. Albayrak 2006: 143.

St. 20: *Šu-ku-na-<ah>-šu*: Kültepe metinlerinde *-ahšu* ile sonlanan birçok yerli isim geçmektedir.¹⁰ Bu bağlamda, burada geçen ismi *Šukunahšu* şeklinde tamamlamayı uygun gördük.

2. Kt c/k 1636

Anadolulu tüccar Peruwa'nın, Šupunahšu'dan alacaklı olduğu 1 *mina* gümüşle ilgili, dört şahit huzurunda düzenlenmiş bir senettir. İçi dolu bir zarf olan bu belgede, borcun Tanrı Ana'nın bayram gününe kadar ödeneceği belirtilmiştir.

Öy.	(Silindir mühür baskısı)
1	KIŠIB <i>Ha-^rar'¹-ma</i> KIŠIB <i>Ha-dá-ah-šu</i>
2	KIŠIB <i>A-[x-x]</i> KIŠIB <i>Ša-pu-na-ah-šu</i>
3	1 <i>ma-na</i> KÜ.BABBAR <i>i-še-er</i>
4	[<i>Ša</i>]- <i>pu-na-ah-šu</i> <i>Pè-ru-a</i>
5	<i>i-šu a-na ša A-na</i>
	(Silindir mühür baskısı)
6	<i>i-ša-qal</i>
K.	(Silindir mühür baskısı)
Ay.	(Silindir mühür baskısı)
7	[<i>šu</i>]- <i>ma / lá iš-qu-ul</i>
8	[x] GÍN KÜ.BABBAR <i>i-na</i>
9	<i>ša-tim i-na ša A-na</i>
10	<i>ší-ib-ta-am</i>
11	<i>ú-ša-áb</i>
	(Silindir mühür baskısı)
K.	(Silindir mühür baskısı)
Sol k.	(Silindir mühür baskısı)
Sağ k.	(Silindir mühür baskısı)

¹⁻²⁾ Har(i)ma'nın mührü, Hadahšu'nun mührü, A-[x-x]'in mührü, Šapunahšu'nun mührü. ³⁻⁵⁾ 1 *mina* gümüşü Šupunahšu üzerinden Peruwa alacaktır. ⁵⁻⁶⁾ (Borcu) Tanrı Anna'nın (bayramına) kadar ödeyecek. ⁷⁻¹¹⁾ Eğer (borcu zamanında) ödemezse, Tanrı Anna'nın bayramından (itibaren) yılda [x] *šeql* gümüşü faiz olarak ilâve edecek.

¹⁰ Detaylı bilgi için bkz. Bilgiç 1953: 14 v.d.

Açıklamalar:

St. 1: *Ha-^rar¹-ma*: Kültepe tabletlerinde rastlamadığımız bu ismin, metinlerde geçen yerli isimlerinden Harima'nın farklı bir yazılışı olabileceğini düşünüyoruz.

St. 5, 9: Kültepe tabletlerinde yerli tanrılar adına düzenlenen bayramların yapıldığı tarihlerin, borcun ödeneceği zamanın belirlenmesi için kullanıldığını biliyoruz. Bunların yanında Mezopotamya menşeli tanrılardan bazıları için de bu formül kullanılmıştır.¹¹

3. Kt. c/k 1645

Perua'nın yerli Hanu ve karısı Kalaya'dan alacaklı olduğu yarım *mina* gümüş ve 4 çuval arpa ile ilgili senettir. Borçtan Hanu ve karısı Kalaya dışında tüm ailenin de sorumlu tutulacağı kaydedilmiştir.

Öy.	1	$\frac{1}{2}$ <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR ù
	2	4 <i>na-ru-uq</i> ŠE ^{am}
	3	<i>i-šé-er</i> / <i>Ha-nu</i> ù
	4	<i>Kâ-lá-a</i> / <i>a-šî-tî-šu</i> Pé-ru-a
	5	<i>i-šu</i> / 7 $\frac{1}{2}$ GÍN.TA KÙ.BABBAR
	6	<i>i-na ha-ar-pí ú-ša-qú=lu</i>
	7	ù 1.TA <i>na-ru-uq</i>
	8	ŠE ^{am} <i>i-kà-ar-pá-tim</i>
	9	<i>ša Pé-ru-a ú-ma-du-du</i>
K.	10	<i>i-na</i> KÙ.BABBBAR ù
Ay.	11	ŠE ^{im} <i>i-šî-im-tim</i>
	12	<i>i-ša-hi-ir</i> / KÙ.BABBAR ù
	13	ŠE ^{um} <i>i-qá-qá-ad</i>
	14	<i>šál-mì-šu-nu ke-ni-šu-nu</i>
	15	<i>šé-ri-šu-nu a-ma-tí-šu=nu</i>
	16	<i>wa-ar-dí-šu-nu</i> ù
	17	É ^{bi-ú} <i>-šu-nu ra-ki-is</i>
	18	ÍGÍ <i>Pé-ru-a</i> ÍGÍ <i>Lu-lu</i>
	19	ÍGÍ <i>A-lá-ri-a</i>
K.	20	ÍGÍ <i>Kà-ra-šu-na</i>

¹¹ Detaylı bilgi için bkz. Günbattı 2016: 38.

¹⁻⁵⁾ 1/2 *mina* gümüşü ve 4 çuval arpayı Hanu ve karısı Kalaya üzerinden Perua alacaktır. ⁵⁻⁹⁾ 7 1/2 *šeḡel* gümüşü hasat zamanında ödeyecekler ve her bir çuval arpayı Perua'nın ölçü kabı ile ölçecekler. ¹⁰⁻¹²⁾ Gümüşten ve arpadan belirlenmiş (miktar) düşülecek. ¹²⁻¹⁷⁾ Gümüş ve arpa (borç) onların sağ ve (mâli bakımdan) güvenilir olanlarının, çocuklarının, kadın kölelerinin, erkek kölelerinin ve evdeki (herkesin) başına bağlanmıştır. ¹⁸⁻²⁰⁾ Şâhit Perua, şâhit Lulu, şâhit Alariya, şâhit Karaşuna.

4. Kt. c/k 1362

Hanu'nun, Kuzuruba ve Kammaliya'dan alacaklı olduğu 1 *mina* iyi cins *liti* gümüşü ve bu gümüşün faizi olan 10 çuval buğday ve 10 çuval arpa ile ilgili düzenlenmiş senettir. Borcun hasat zamanında ödeneceği belirtilmektedir.

Öy.	1	1 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR <i>li-ti</i>
	2	SĪG ₅ 10 <i>na-ru-uq</i>
	3	GĪG 10 <i>na-ru-uq</i> <i>še=am</i>
	4	<i>i-še-er Ku-zu-ru-ba</i> ù
	5	<i>Kà-ma-li-a / Ha-nu</i>
	6	<i>i-šu-ú / 'a'-na</i>
	7	[<i>h</i>]a-ar-pi KÙ.BABBAR
	8	' <i>ú</i> ' <i>ši-'ba'-sú</i>
	9	[<i>i</i>]- <i>ša-qú-lu</i>
	10	[<i>šu</i>]- <i>ma / lá iš-qú-lu</i>
K.	11	[<i>a</i>]- <i>ma-na-um</i>
Ay.	12	[1/2] <i>ma-na</i>
	13	' <i>i</i> '- <i>sà-hu-ur-šu-nu-ti</i>
	14	ĪTU.1.KAM <i>hu-bu-ur</i>
	15	<i>li-mu-um</i>
	16	[<i>Š</i>]u-Sú-en ₆ KÙ.BABBAR
	17	' <i>i</i> '- <i>na qá-qá-ad</i>
	18	<i>šál-mì-šu-nu</i> ù <i>ke-ni=šu-nu</i>
	19	<i>ra-ki-is /</i>
	20	ĪGĪ <i>A-ta'-ta</i>
	21	ĪGĪ <i>Īr-ša-ba</i>
K.	22	ĪGĪ <i>Ša-ak-tù-nu=a</i>
	23	ĪGĪ <i>Hu-ma'-da</i> (met.ša)- <i>šu</i>

¹⁻⁶⁾ Kuzuruba ve Kammaliya'nın üzerinden 1 *mina* iyi cins *liti* gümüşü, 10 çuval buğday (ve) 10 çuval arpayı Hanu alacaktır. ⁶⁻⁹⁾ Hasada kadar gümüşü ve onun faizini ödeyecekler. ¹⁰⁻¹³⁾ Eğer ödemezlerse (her) 1 *mina* için [1/2] *mina* geri döndürecekler (ilâve edecekler). ¹⁴⁻¹⁶⁾ Hubur ayı, Şu-Su'en'in senesi. ¹⁶⁻¹⁹⁾ Gümüş onların sağ ve (mâli bakımdan) güvenilir olanlarının başına bağlıdır. ²⁰⁻²³⁾ Şâhit Atata, şâhit İršaba, şâhit Şaktunua, şâhit Humadaşu.

5. Kt. c/k 1420

Ön yüzü tamamen kırık durumda olan belge, Kt. c/k 1362 (No.4)'ün zarfıdır.

Ay.	(Silindir mühür baskısı)
x+1	10 <i>na-ru-uq še-um ù</i>
x+2	10 <i>na-ru-uq GÍG</i>
x+3	<i>i-še-er Ku-zu-ru=ba</i>
x+4	'ú' <i>Kà-ma-li-a</i>
x+5	<i>Ha-nu-ú i-šu-ú / a-na</i>
x+6	<i>ha-ar-pè / KÙ.BABBAR ú ši-ba-[sú]</i>
x+7	<i>i-ša-qú-lu / šu-ma lá iš-qú=lu</i>
x+8	1 <i>ma-na-um</i> ½ <i>ma-na</i>
x+9	<i>i-sa-hu-ur-šu-nu-ti</i>
x+10	KÙ.BABBAR <i>i-na qá-qa-ad</i>
x+11	<i>šál-mì-šu-nu ù</i>
x+12	[<i>ke-ni-šu-nu ra-ki-is</i>]

¹⁻⁵⁾ Kuzuruba ve Kammaliya'nın üzerinden 10 çuval arpa ve 10 çuval buğdayı Hanu alacaktır. ⁵⁻⁹⁾ Hasat (zamanına) kadar gümüşü ve onun faizini ödeyecekler. Eğer ödemezlerse (her) bir *mina* 'ya 1/2 *mina* 'yı ona geri döndürecekler (ilâve edecekler). ¹⁰⁻¹³⁾ Gümüş onların sağ ve (mâli bakımdan) güvenilir olanlarının başına bağlıdır.

6. Kt c/k 1417/b

Anadolulu şahıslar arasında düzenlenmiş, 7 1/2 *şeqel* gümüş ve birer çuval buğday ve arpa borcu ile ilgili, üç yerlinin de şâhit olarak kaydedildiği bir senettir.

Öy.	1	7 ½ GÍN KÙ.BABBAR
	2	1 <i>na-ru-uq</i> GĪG
	3	1 <i>na-ru-uq</i> šé-um
	4	<i>i-šé-er Ku-a</i> (silik)
	5	Šu-pi-al-kà t[i-š]u
	6	<i>a-na qí-tí-ip</i>
K.	7	<i>ki-ra-nim</i> KÙ.BABBAR
	8	<i>i-ša-qu-lu</i>
Ay.	9	ú šé-am ú GĪG < <i>a-na ha-ar-pè</i> >
	10	<i>i-du-nu</i>
	11	ĪĪ Lu-za-na
	12	ĪĪ Wa-al-ha-áš-na
	13	ĪĪ Ha-bu-a-šu

¹⁻⁵⁾ 7 1/2 *šeql* gümüş, 1 çuval buğdayı (ve) 1 çuval arpayı, Kua üzerinden Šuppialka alacaktır. ⁶⁻⁸⁾ Gümüşü bağ bozumunda ödeyecekler ve buğdayı ve arpayı hasat zamanına kadar verecekler. ¹¹⁻¹³⁾ Şâhit Luzana, şâhit Walhašna, şâhit Habuašu.

Açıklama:

St. 9: Bu satırdaki tamamlama tabletin zarfında geçen bilgiler yardımıyla yapılmıştır.

7. Kt. c/k 1638/b

Azu'nun, Niwahšušar, Hapuahšušar ve Šuppiuman adlı Anadolulu şahısları 3 *mina* gümüşe satın aldığıının belirtildiği, biri Asurlu yedi şâhit huzurunda düzenlenmiş bir köle satış belgesidir. Kültepe metinlerine göre ortalama bir erkek kölenin fiyatının 30-40 *šeql* olduğu göz önüne alınırsa burada köle başına ödenen birer *mina* gümüşün oldukça yüksek bir miktar olduğu söylenebilir.

Öy.	1	<i>Ni-wa-ah-šu-šar</i>
	2	<i>Ha-bu-a-ah-šu-šar</i>
	3	ù Šu-pi-ú-ma-an
	4	<i>a-na</i> 3 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR
	5	<i>A-zu iš-am-šu-nu</i>
	6	<i>šu-ma ma-ma-an</i>

	7	<i>a-na Ni-wa-ah-šu-šar</i>
	8	<i>Ha-pu-a-ah-šu-šar</i>
	9	<i>ù Šu-pì-ú-ma-an</i>
Ay.	10	<i>i-tù-ar</i>
	11	3 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR
	12	<i>i-ša-qal-ma ù</i>
	13	<i>i-ta-ru-šu-nu</i>
	14	İĞİ <i>Pè-ru-a</i>
	15	İĞİ <i>Puzur-İštar</i>
	16	İĞİ <i>Ha-šu-i</i> İĞİ <i>Ta-ri-ku-da</i>
	17	İĞİ <i>Šu-hu-ur-pi-a</i>
	18	İĞİ <i>Ku-dí-da</i>
	19	İĞİ <i>Ša-ša-ah-šu-šar</i>

¹⁻⁵⁾ Azu 3 mina gümüşe, Niwahšušar, Hapuahšušar ve Šuppiuman'ı satın aldı. ⁶⁻¹⁰⁾ Eğer herhangi birisi Niwahšušar, Hapuahšušar ve Šuppiuman için itiraz ederse ¹¹⁻¹³⁾ 3 mina gümüş tartacak ve onları geri döndürecek. ¹⁴⁻¹⁹⁾ Şâhit Perua, şâhit Puzur-İštar, şâhit Hašui, şâhit Tarikuda, şâhit Šuhurpiya, şâhit Kudida, şâhit Šašahšušar.

8. Kt. c/k 1644

Anadolulu şahıslar arasında düzenlenmiş köle satış belgesidir. Kölenin satışı ile ilgili olarak büyük *alahhinnu*m dairesine itiraz eden bir kimsenin 10 *mina* gümüş ödeyeceği kaydedilmiştir.

Öy.	1	<i>Šu-pì-a-ni-[kà a-na]</i>
	2	<i>šì-mi-im Šu-pì-[a-ni-kà]</i>
	3	<i>a-lá-hi-tum Š[u-x-x]</i>
	4	<i>Ša-ha-ha-´ar´n[a´]</i>
	5	<i>İ-li-li ù</i>
	6	<i>Ta-ri-ku-da i-dí-nu-šì</i>
	7	<i>a-na</i> 1 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR
	8	<i>Pè-ru-a iš-a-am-šì</i>
	9	<i>šu-ma ma-ma-an</i>
K.	10	<i>i-É a-lá-hi-ni</i>
Ay.	11	GAL <i>i-tù-wa-ar</i>
	12	10 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR
	13	<i>i-ša-qal</i>
	14	İĞİ <i>A-ta-ta</i> GAL
	15	<i>šu-kà-LİM'</i> (met.kál) İĞİ <i>Ša-ra-bu-nu-a</i>
	16	İĞİ <i>Šu-Sú-en₆</i>

¹⁻⁶⁾ Šuppianika; Šu-x-x, Šahaharna, İlili ve Tarikuda *alahittum* Šuppiānika'yı fiyatına verdiler (sattılar). ⁷⁻⁸⁾ Peruwa onu 1 *mina* gümüşe satın aldı. ⁹⁻¹³⁾ Eğer herhangi bir kimse büyük *alahinnum* dairesinde (satışa) itiraz edecek olursa 10 *mina* gümüş ödeyecek. ¹⁴⁻¹⁶⁾ Şâhit *rabi šukkallim* Atata, şâhit Šarabunuwa, şâhit Šu-Su'en.

Açıklamalar:

St. 3: *a-lá-hi-tum*: CAD A/I, s. 296b'de ve CDA, s.10'da "anlamı bilinmiyor" karşılıkları verilen *alahittum* kelimesi, buradan başka henüz yayınlanmamış Kt. 97/k 156'da da geçmektedir.¹² Metnin ilgili satırları şöyledir:

....¹⁹⁾ 3 GÍN KÙ.BABBAR *iš-tí*²⁰⁾ *a-lá-hi-tim*²¹⁾ *ša Ha-ta-wa-dí-a*
²²⁾ *mì-ma a-nim*²³⁾ *a-na Ša-ak-ni*²⁴⁾ *e-zi-ib*

...."3 şeşel gümüş; Hatawadiya'nın *alahittum*'u ile bunların hepsini Šaknu'ya bıraktım".

İlgili metinler ışığında, *alahittum*'un, CAD'de "yönetici", CDA'da "değirmenci?" anlamları verilen *alahinnum*'un feminen hali (*alahintum*) olması muhtemeldir. Çünkü sıfatı olduğu şahıs Šuppianika bir kadın ismidir. Bu bağlamda, metinlerde yaygın olarak erkeklerle ilişkili olarak geçen *alahinnum*'un kadınların da üstlendiği bir meslek veya unvan olduğu anlaşılmaktadır.

St. 4: *Ša-ha-ha-ar-na*: Kt. n/k 1854:5'te, Uşur-ša-İştâr'ın oğlu Amur-ilî'nin alacağıyla ilgili bir borç senedinde mühür sâhibi olarak ve "aškāpu-derici" unvanıyla kayıtlı *Áš-ha-ha-ar-na* ile aynı kimse olmalıdır. Her iki metindeki aynı şahıs adının farklı yazılması, kâtiplerin yerel dillerdeki şahıs isimlerini yazmakta yaşadıkları zorluklardan kaynaklanıyor olmalıdır. Benzer örnekler için bkz. C. Günbattı 2016, s.16.

St. 14: GAL *šu-ka-LİM*¹⁾: Bir Asurlu adı olarak metinlerde sıkça geçen Atata'nın, yerlilere özgü, Sumerce GAL, Akadça *rabi'um* "büyük" sıfatı ile teşkil edilmiş *rabi šukkalLİM*¹⁾ unvanıyla şâhit olarak kaydedilmesi ilginçtir. *rabi šukkallim* bu metin yeri dışında Kt. v/k 152: 5'te¹³⁾ Taiša adlı yine bir Anadolu kimsenin unvanı olarak geçmektedir. Bu sebeple Atata kişi adının da yerliler ve Asurlularca ortak kullanılan şahıs isimleri arasına yerleştirmek yanlış olmayacaktır. Eski Asurca metinlerde geçen yerli unvan ve meslekler hakkında bkz. K.R. Veenhof-J. Eidem 2008, s.219 vd.

¹² Çayır 2012: 72.

¹³ Donbaz-Veenhof 1985: 147.

9. Kt. c/k 1082

Anadolulu şahıslara satılan çeşitli kumaşların ve bazı ev eşyalarının fiyatlarıyla birlikte sıralandığı kısa bir kayıttır.

Öy.	1	1 TÚG <i>a-na</i> 1/3 <i>ma-na</i>
	2	KÙ.BABBAR / <i>a-na Té-ša-ma-i-im</i>
	3	<i>a-dí-in</i>
	4	1 TÚG <i>a-na</i> ½ <i>ma-na</i> = KÙ.BABBAR
	5	<i>a-na Ha-ra-áš-<ta>-al</i>
	6	<i>a-dí-in</i>
	7	1 TÚG <i>a-bar-ni-am</i>
K.	8	<i>a-na</i> 2/3 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR
Ay.	9	10 <i>du-ul-ba-tim</i>
	10	<i>ú sa-he-er-tám</i>
	11	<i>a-na A-ma-a</i>
	12	<i>a-dí-in</i>

¹⁻³⁾ 1 (parça) kumaşı 1/3 *mina* gümüşe Taişamalı'ya sattım. ⁴⁻⁶⁾ 1 (parça) kumaşı ½ *mina* gümüşe Haraştal'e sattım. ⁷⁻¹²⁾ 1 (parça) *Abarna* kumaşını 2/3 *mina* gümüşe (Amaya'ya) sattım. 10 *dulbātum* ve *sahertum* 'u Amaya'ya verdim.

Açıklama:

St. 2: *Té-ša-ma-i-im*: Mama kralı Anum-hirbi'nin Kaniş kralı Warşama'ya yazdığı ünlü mektup Kt. g/t 35'e göre Kaniş'e bağlı bir vasal krallığın adı olarak Taişama geçmektedir. Bu yer adına Kültepe tabletleri arasında üç yerde rastlıyoruz.¹⁴ Ayrıca aidiyet eki ile (*-tım*), bu metinden başka bildiğimiz kadarıyla iki Kültepe tabletinde geçmektedir.¹⁵

St. 9-10: *du-ul-ba-tim*: CAD D, s.172a'da "anlamı bilinmiyor"; CDA, s.61'de "a commodity" karşılıkları verilen bu kelimenin ne olduğu konusunda kesin bir şey söylemek mümkün olmamaktadır. Aynı yerde, *dulbātum* kelimesiyle geçen *sahertum* kelimesi de tercüme edilmemiştir. Prag, 628: 5-6'da da geçen kelimeler "Platanen(-Hölzer) ein *sahertum*" şeklinde tercüme edilmiştir.¹⁶

¹⁴ TC I, 87:33; C,7:25; Kt. m/k 36:6; bu yer adının lokalizasyonu hakkındaki görüşler için bkz. Barjamovic 2011: 203 vd.

¹⁵ Kt. g/t 35:5,9,15,19; AMO 1933-1053:22.

¹⁶ *dulbātum* kelimesi ile ilgili olarak bkz. Yıldırım 2014: 74-75.

10. Kt. c/k 1210

Anadolulu şahıslar arasında düzenlenmiş bir ev satış mukavelesidir. Evin değeri 13 1/2 *šeḡel* olarak belirlenmiştir. Metinde dört Anadoluşu şahıs şahit olarak kaydedilmiştir.

Öy.	1	É ^{be-tám} Wa-li-iš=ra
	2	Da-lá-áš ù Ma-lá=wa-áš-hi
	3	a-na ší-mì-im
	4	i-dí-nu-ma a-na
	5	13 ½ GÍN KÙ.BABBAR Bi-iš-na=ah-š[u]
	6	iš-a-am-šu šu-ma
	7	[a]-ma-tí-ma a-šu-mi
	8	[É] ^{be-tim}
	9	[ma]-ma-an 'a-na'
K.	10	[Bi-i]š-na-ah-šu
Ay.	11	[i-tù]-a-ar
	12	[x ma]-na KÙ.BABBAR i-ša-qál
	13	ÍĜÍ Uš-na-ma
	14	UH.ME ÍĜÍ Zu-ri-zu=ri
	15	DUMU Ša-da-ah=šu
	16	ÍĜÍ Tù-ut-hi=li-a
	17	DUMU Ha-at-ra-mu-wa
K.	18	ÍĜÍ Ta-li-a
Sol k.	19	DUMU Ku-nu-wa-an

¹⁻⁴⁾ Evi Wališra, Dalaš ve Malawašhi sattılar. ⁵⁻⁶⁾ 13 1/2 *šeḡel* gümüşe Bišanahšu onu satın aldı. ⁶⁻¹²⁾ Eğer her ne zaman ev hakkında bir kimse Bišanahšu'ya (hukuken) itiraz edecek olursa. [X] *mina* gümüş ödeyecek. ¹³⁻¹⁹⁾ Şâhit rahip Ušnama, şahit Šadahšu'nun oğlu Zurizuri, şahit Hatramuwa'nın oğlu Tuthiliya, şahit Kunuwan'ın oğlu Taliya.

Sonuç olarak, yukarıda ele aldığımız 10 yeni Kültepe metni, yerlilerin uğraşı alanlarıyla ilgili bilgilerimizi pekiştirmektedir. Bilindiği üzere, Asur Ticaret Kolonileri Çağında yerliler daha çok ziraatla ilgilenmektedirler. Bu alandan elde ettikleri ürünlerin alış-verişini hem kendi aralarında hem de Asurlularla yapmaktadırlar. Bu konulardaki metinlerde, bazılarının unvanları da belirtilerek, çok sayıda yerli şahıs ismi geçmektedir. Metinleri işlerken de değinildiği üzere, Asurlu kâtiplerin yerli kimselere ait meselelerle ilgili metinleri kaleme alırken, gerek şahıs isimlerinin gerekse yerli dile ait kelimelerin

yazımında ciddi zorluklar yaşadığı görülmektedir. Bu durum en çok, aynı şahıs isimlerinin farklı yazılışlarında kendini göstermektedir.

Yerlilere ait Kültepe metinlerinde, meslek unvanlarının çoğunlukla erkeklere ait olduğu gözlemlenmektedir. Bunlardan, “yönetici, değirmenci?” anlamına gelen *alahinnum* kelimesinin feminen hali olan *alahintum/alahittum* geçişi, yerli bir kadının unvanı olarak burada (met. no. 8-Kt. c/k 1644) ilk kez görülmektedir. Bu unvanı taşıyan kadın köle Şuppianika'nın 1 mina gibi, köle satış belgelerinden alışık olmadığımız yüksek bir fiyata satılması, dahası, satışa büyük *alahinnum* dairesinde itiraz edilmesi halinde 10 mina gümüşün ceza olarak ödenecek olması, görevin zorluk ve önemi ile bağlantılı olmalıdır. Ceza miktarının bu kadar yüksek olması, satın alma işlemine itiraz edecek kimse ya da kimselerin caydırılması niyetiyle belirlenmiş olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Albayrak 1998: İ. Albayrak, “Koloni Çağında Yerli Bir Bayan ‘Madawada’ ”, 3. *Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri*, s. 1-14.
- Albayrak 2005a: İ. Albayrak, “1963 Yılı Kazılarında Ele Geçen Yerli Halkla İlgili Bir Grup Kültepe Tabletleri” *V. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildiriler*, s. 21-32.
- Albayrak 2005b: İ. Albayrak, “Fünf Urkunden Aus Dem Archiv Von Peruwa, Sohn Von Šuppibra”, *JEOL* 39, s. 95-105.
- Albayrak 2006: İ. Albayrak, *Kültepe Tabletleri IV*, Ankara.
- Bayram 1990: S. Bayram, “Kültepe Tabletlerinde Geçen Yeni Bir Vâde İfadesi ve Çıkan Neticeler”, *X. TTKB*, s. 453-462.
- Barjamovic 2011: G. Barjamovic, *A Historical Geography of Ancient Anatolia in the Assyrian Colony Period*, Copenhagen 2011.
- Bilgiç 1953: E. Bilgiç, “Kapadokya Metinlerinde Geçen Yerli Appellatifler ve Bunların Eski Anadolu Dilleri İçerisindeki Yeri”, *DTCFY* 89, Ankara.
- Çayır 2004: “Kültepe’den Yerli Bir Tüccara Ait Beş Tablet”, *Archivum Anatolicum/Anadolu Arşivleri* 7, s. 45-57.
- Çayır 2012: M. Çayır, *Kültepe’de 1997’de Bulunan Tabletlerin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2012.
- Çayır 2014: M. Çayır, “Anadolulu Tüccar Nini’ye Ait Tabletler”, *Archivum Anatolicum/Anadolu Arşivleri*, 9/1, s. 1-26.

- Çeçen-Gökçek 2006: “Kültepe Tabletlerinde Yerli Tarihleme Üsulleri”, *Studies in Honor of Hayat Erkanal; Cultural Reflections*, s. 218-221.
- Donbaz 1988: V. Donbaz, “The Business of Ašēd, an Anatolian Merchant”, *AfO* 35, s. 48-63.
- Donbaz-Veenhof 1985: V. Donbaz - K.R. Veenhof, “New Evidence for some Old Assyrian Terms”, *Anatolica* 12, s. 131-155.
- Gökçek-Kuzuoğlu 2003: G. Gökçek - R. Kuzuoğlu, “Kültepe Metinlerinde Geçen Hububat Türleri ve Ticareti”, *Prof.Dr. Kazım Yaşar Koprıman'a Armağan*, s. 378- 387.
- Günbattı 2016: C. Günbattı, *Kültepe Tabletleri X, Anadolu Tüccarlar Şarabunuwa ve Peruwa'nın Arşivleri*, Ankara.
- Michel 2011: C. Michél, “The Private Archives from Kaniš Belonging to Anatolians”, *AoF, Akademie Verlag*, 38/1, s. 94-115.
- Öz 2014: E. Öz, *Kültepe Metinleri Işığında Eski Anadolu'da Tarım ve Hayvancılık, Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara.
- Veenhof-Eidem 2008: K. R. Veenhof - J. Eidem, *Mesopotamia, The Old Assyrian Period*, *Orbis Biblicus en Orientalis* 160/5, Göttingen.
- Yıldırım 2014: N. Yıldırım, “Kültepe Metinlerinde Geçen dulbätüm Kelimesi”, *Archivum Anatolicum/Anadolu Arşivleri* 9/1, s. 73-78.

KISALTMALAR

AMO	Ashmoleum Museum d'Oxford.
CAD	The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago.
CCT	Cuneiform Texts from Cappadocian Tablets in The British Museum (London).
CDA	A Concise Dictionary of Akkadian (Wiesbaden).
EL	Die altassyrischen Rechtsurkunden vom Kültepe, MVAG 33 EL 1, 1930 et MVAG 3513 = EL 2, 1935
TC	Tablettes cappadociennes du Louvre (Paris).

1. Kt. c/k 1440

ön yüz

arka yüz

alt kenar

2. Kt c/k 1636

ön yüz

arka yüz

3. Kt. c/k 1645

4. Kt. c/k 1362

5. Kt. c/k 1420

ön yüz

6. Kt c/k 1417/b

ön yüz

arka yüz

alt kenar

7. Kt. c/k 1638/b

ön yüz

arka yüz

8. Kt. c/k 1644

ön yüz

arka yüz

alt kenar

9. Kt. c/k 1082

10. Kt. c/k 1210

